

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
Grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem
HT 2017

Konflikt för mig men inte för dig

En observationsstudie inifrån fritidshemmet

E Burwall och C Sunesson

Sektionen för lärande och miljö

Författare

Emma Burwall & Cecilia Sunesson

Titel

Konflikt för mig men inte för dig- En observationsstudie inifrån fritidshemmet

Handledare

Sara Lenninger

Examinator/

Adam Droppe

Abstract

Syftet med studien är att undersöka hur elever hanterar en konflikt med andra elever i fritidshemmet. Vi vill med studien försöka se hur elever agerar när de hamnar i en konflikt med en annan elev samt hur de reagerar i situationen som uppstår.

I studien använder vi oss av deltagande observationer och dessa kompletteras med semistrukturerade intervjuer som en kvalitativ metod. Respondenterna är de elever som är inskrivna i två olika fritidsverksamheter i olika delar av Sverige. Vi går från att vara pedagog till observatör när vi upplever att en konflikt uppstår. Vi har valt att kategorisera de olika konflikterna och som teoretisk utgångspunkt har vi använt oss av olika strategier för att undersöka vilken väg konflikten tar.

I Studien har vi sett att elever hanterar konflikter både på ett konstruktivt och destruktivt sätt. Många gånger väljer eleverna att ta hjälp av pedagog och andra elever väljer också att gå emellan. När eleverna hanterar konflikterna själva funderar vi på om de verkligen blir lösta konstruktivt utan att någon känner sig som en förlorare.

Ämnesord/

Konflikt, Konflikthantering, Social kompetens, Fritidshem, Upplevelser, Känslor

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.1 Fritidshem och styrdokument.....	5
1.2 Syfte, frågeställningar och avgränsning	7
2. Forskningsöversikt	8
2.1 Tidigare forskning	8
2.2 Konflikter	9
2.2.1 Konflikts bakgrund, typ och karaktär	10
2.2.2 Konflikts mål	10
2.3 Konflikthanteringsmetoder.....	11
2.3.1 Konfliktlösning mellan elever	12
2.4 Social kompetens.....	13
2.5 Teoretiskt perspektiv	15
3. Metod.....	16
3.1 Observationer	16
3.2 Intervjuer	17
3.3 Loggbok.....	17
3.4 Urval och undersökningsgrupp	17
3.5 Genomförande	17
3.6 Bearbetning och analys	18
3.7 Etiska ställningstagande	19
3.8 Metoddiskussion.....	19
4. Resultat och analys	21
4.1 Observationer av konfliktsituationer	21
4.1.1 Intressekonflikt	22
4.1.2 Sakkonflikt	22

4.1.3 Värderingskonflikt.....	23
4.1.4 Känslokonflikt / Relationskonflikt	24
4.2 Orsaker till konflikt	25
4.3 Elevers hantering av konflikt	25
4.4 Intervjuer om upplevelser av konflikter	27
4.4.1 Missförstånd	27
4.4.2 Känslor i konflikten.....	28
4.5 Resultatdiskussion med metodkritik	29
5. Diskussion	31
5.1 Sammanfattande diskussion	33
5.2 Vidare forskning.....	34
Referenser.....	35
Bilaga 1.....	37

1. Inledning

Att konflikter uppstår är vi alla medvetna om. Men hur en konflikt definieras som begrepp är mångfacetterad och inte alltid självklart (Hakvoort & Friberg 2016). Ordet konflikt kommer av latinets *conflictus* vilket betyder sammanstötning (Svedberg 2016). I Svenska akademiens ordlista (2006) beskrivs ordet konflikt med: *motsättning, tvist, strid*. Andra ord som Lenneér Axelsson och Thylefors (2013, s.17) beskriver som synonymer till begreppet konflikter är ”oenigheter, tråtor, meningsskiljaktigheter, schismer, gräl, kamper, kontroverser, fejder, sammandrabbningar, slitningar, bråk, disharmoni, osämja, förvecklingar och dispyter”. Maltén (1998, s.145) sammanfattar sin syn på konflikt genom att ”en konflikt uppstår vid en sammanstötning, en kollision eller annan oförenlighet mellan mål, intressen, synsätt, värdering, grundläggande behov eller personlig stil”.

Friberg (2016) beskriver konflikter med mer positiva ord som friktion, utveckling, förändring, dynamik och insikter. Begreppet konflikt är något som ofta väcker tankar och känslor som de inblandade kan utveckla vidare och lära sig något nytt av. Det är en normal del av mänsklig samvaro och har betydelse för utveckling, förändring och lärande både i samhället och privat. Men ofta saknas förståelsen för detta. Hur konflikten hanteras påverkas av de inblandades syn på den. Hakvoort och Friberg (2016) beskriver att konfliktsituationer skapar goda förutsättningar att träna och uttrycka sina egna tankar, diskutera olika uppfattningar, tolkningar och reflektera över sitt eget och andras deltagande. Det har även visat sig att brister i kommunikationen skapar konflikter. Jensen (2013) anser att vid konflikt mellan elever behöver vuxna ta reda på om det finns oförenliga mål eller om det rör sig om missuppfattningar.

1.1 Fritidshem och styrdokument

Som blivande lärare i fritidshemmet har vi genom vår erfarenhet upptäckt vikten av vad konflikter och konflikthantering betyder för elevens sociala utveckling.

Skolans system har förändrats genom åren från att vara auktoritärt till att bli demokratiskt. I den auktoritära skolan hölls konflikterna dolda och sågs som disciplinproblem för läraren. Eleverna fick inte lära sig att hantera konflikter genom förhandling och samarbete som de får i den demokratiska skolan där konflikter är mer öppna och synliga (Hareide 2006). Den franske pedagogen Celestin Freinet (1976) var en av dem som ansåg att skolan

inte skulle vara auktoritär utan bygga på samarbete och respekt. Kunskap fås genom erfarenhet då eleven får göra försök, experimentera och skapa sig en egen bild. Lärare ska vara en medhjälpare till eleverna och inte domare, det gör att eleven får känna sig lyckad eftersom ett misslyckande kan hämma framåtanda och entusiasmen.

Den progressiva pedagogikens grundare John Dewey (1999) förespråkar erfarenhetens betydelse för lärande. Nya erfarenheter ger nya tankar, idéer och uppfattningar. Dewey påtalar att skolan är en viktig del för den kommunikation som formar attityder hos eleverna. Kommunikationen är ett sätt där människor får något gemensamt, de får del av vad andra tänker och känner och påverkas av detta på något sätt. Det sociala livet är utvecklande, det ger nya erfarenheter, leder till ansvarstagande och skänker liv åt tal och tanke. I konflikthantering anser vi att dessa delar som Freinet och Dewey förespråkar är viktiga. När konflikter hanteras och bearbetas krävs samarbete, respekt för varandra, erfarenheter samt en bra kommunikation. Utifrån hantering, bearbetning, erfarenheter och kommunikation utvecklas den sociala kompetensen.

I *Läroplanen för grundskola, förskoleklass och fritidshem* (Skolverket 2016, i fortsättningen benämnt som Lgr 11) beskrivs att lärandet i fritidshemmet ska bygga på sociala relationer och i fritidshemmet ska eleverna uppmuntras till att utveckla sin sociala kompetens genom samspel med kamrater. Hakvoort och Friberg (2016) anser att i en skola med ökad mångfald krävs det att man kan samspela med människor som har olika värderingar, erfarenheter och intressen. I Lgr 11 beskrivs att ibland uppstår konflikter och hur de sedan utvecklas beror på hur eleven har lärt sig att hantera sådana situationer (Skolverket 2016).

Vad som är en konflikt för mig är kanske inte en konflikt för någon annan. Vi upplever att konflikter inte alltid är en självklarhet för alla involverade elever. Det kan finnas situationer där elever inte förstår att de är med i eller inte upplever situationen som en konflikt. På fritidshemmen finns det många elever och det gör att det finns många personligheter med olika viljor som ska kompromissa och samspela med varandra. På grund av detta kan situationer uppstå där elever inte är överens och hamnar i en konflikt, både stora och små. Ibland löser eleverna konflikterna själva och ibland behöver de hjälp av en vuxen. I denna studie undersöks hur elever på fritidshem själva hanterar samt upplever konflikter och konfliktsituationer. Vi har valt att i vår studie ha som utgångspunkt att lyfta konflikter ur elevers perspektiv, hur eleverna hanterar konflikter

och konfliktsituationer utan något fokus på hur pedagoger löser konflikter. Det finns mycket forskning om konflikter och vi har hittat forskning relaterade till vår studie men inte i den utsträckning som vi önskat om elevperspektivet. Därför hoppas vi på att bidra med forskning om konflikter ur en annan synvinkel där elevernas perspektiv träder fram. Vår förhoppning är att undersökningen ska bidra till att pedagoger i fritidsverksamhet och skola får en ökad förståelse för hur elever hanterar och upplever en konfliktsituation.

1.2 Syfte, frågeställningar och avgränsning

Studien syftar till att öka kunskapen om hur elever hanterar en konflikt med andra elever i fritidshemmet. Med konflikt menar vi de konfliktsituationer som uppstår, både små och stora bland eleverna i den dagliga verksamheten.

- Hur hanterar och agerar elever i konflikter de är involverade i?
- Hur hanterar och reagerar elever när konflikter uppstår i deras närhet?
- Hur upplever elever konfliktsituationer de är involverade i eller i deras närhet?

Med *hantera* menar vi den mellanmännsliga hanteringen, den som sker mellan människor.

Undersökningen utförs genom deltagande observationer på de fritidshem där vi också arbetar i samband med ordinarie verksamhet. På så sätt kommer vi som genomför studien att gå från rollen att vara pedagog till observatör när tillfälle uppstår. Observationer sker när vi uppfattar att elever hamnar i konflikt med varandra. I anslutning till konflikten får eleverna möjlighet att beskriva sina egna känslor runt hur de upplevde situationen med hjälp av några korta intervjufrågor. Genom observation och intervju undersöker vi hur eleverna väljer att hantera konflikter. Att hitta passande begrepp till studiens frågeställningar har varit svårt men efter noga övervägande har vi valt att använda oss av *hantera*, *agera* och *reagera*. Med observationerna tolkar vi det vi ser och genom intervjuerna får eleverna möjlighet att beskriva hur de upplever konflikter utifrån undersökningens syfte.

Studiens syfte är inte att försöka *ändra* på elevernas hantering av konflikter, utan istället försöka förstå hur eleverna hanterar och upplever konfliktersituationen som uppstår. Därmed är studien inte designad som en auktionsstudie.

2. Forskningsöversikt

I denna del kommer vi att behandla forskning och litteratur relaterad till studiens forskningsämne. Vi har valt att dela upp avsnittet i fem underrubriker där vi lyfter tidigare forskning, forskning kring konflikter, konflikthanteringsmetoder, social kompetens samt utifrån ett teoretiskt perspektiv.

2.1 Tidigare forskning

Forskning ur elevrelaterade mellanmännsliga konflikter har varit svåra att hitta. Två doktorsavhandlingar som är relevanta för den här aktuella studien om elevers hantering av konflikter och konflikthantering är Szklarski (1996) och Utas Carlsson (1999).

Szklarskis (1996) avhandling undersöker mellanmännsliga konflikter och hur konflikterna uppfattas av barnen själva. Han har även gjort en jämförelse mellan Svenska och Polska barn. Studiens syfte är att utforska och beskriva hur barn upplever konflikter. Szklarskis har i sin avhandling försökt att utforska med hjälp av den fenomenologiska tolkningsläran för att få en verklighetstrogen bild av hur barn upplever konflikter. Avhandlingen bygger på mellanmännslig dialog i form av intervjuer för att ta reda på barnens uppfattning samt vilka eventuella känslor som väcks till liv i samband med konflikten. Resultatet av avhandlingen visar att barns handlande i konfliktsituationer är på flera olika sätt mellan barn och barn samt mellan barn och vuxna. Avhandlingen visar även att barnen hanterar en konflikt med vuxna mer varsamt än med jämnåriga. Szklarskis pekar på att det är skillnad på barns känslor i samband med en konflikt mellan vuxna eller jämnåriga och han understryker även att barns känslor av konfliktsituationer är nästintill outforskade. Han poängterar att resultatet av hans forskningsstudie och utgångspunkt kan bidra till fortsatta studier kring barn och konflikter.

I sin avhandling uppger Utas Carlsson (1999) två syften. Ett syfte var att bidra med en fördjupad teoretisk grund i forskningen om konflikter bland elever. Ett annat syfte var att bidra till utveckling av undervisningsmetoder i arbete med att förebygga våld och konfliktlösning samt ge eleverna färdigheter i att kunna hantera konflikter konstruktivt. Utas Carlsson förespråkar att lärare på alla nivåer behöver utbildning i detta då hon kom fram till att det var stor skillnad mellan vad som lärdes ut och elevernas erfarenheter i den dagliga verksamheten. Visioner av en förändring var också en brist både hos elever och pedagoger. När det uppstår konflikter i skolan ger det möjligheter att träna på hanteringen

menar Utas Carlsson. Hon beskriver att den ålderskategori som använts i avhandlingen, 10-12 år, är en ålder där förmågan att tänka logiskt och abstrakt ökar och eleverna får ett ökat intresse för omvärlden. Utas Carlsson påpekar att om vi vill bygga en kultur av fred måste förbyggande om våld och konfliktlösning inkluderas i undervisningen i alla kulturer och system.

2.2 Konflikter

En konflikt är ett tillstånd av motsättningar eller sammandrabbningar (Bartos och Wehr 2002). Självkänslan och att få känna att man duger som man är, är ett grundläggande behov och det styr mycket av hur vi beter oss. Konflikter trappas lätt upp när självbilden hotas då vi skyddar och försvarar den (Utas Carlsson & Rosenberg Kimblad 2011). Grunden för en konflikt är att det blir missuppfattningar eller att de inblandade har missbedömt andras avsikter (Shantz & Hartup 1992).

Shantz och Hartup (1992) menar att ett sätt att beskriva konflikter är att dela upp dem i inommänskliga och mellanmänskliga konflikter. Med inommänskliga konflikter menas då de som äger rum *inom* människor, kognitiva konflikter. Dessa konflikter är sådant som sker inom människan och betyder att man upplever en motsättning mellan föreställningar man har och nya erfarenheter som man får. Den som hanterar konflikten söker en klarhet för att få ihop det och det blir en drivkraft för lärande. Med mellanmänskliga konflikter menas de konflikter som äger rum *mellan* människor. Dessa konflikter är sådant som sker mellan minst två individer som är oense genom ord, känslor eller handlingar. Vidare beskriver Shantz och Hartup att konflikter syftar till att motsättningar med andra människor kan bli inre konflikter hos de inblandade.

Vi ser här att en konflikt inte uppkommer av sig själv, utan skapas av oss människor. För att kunna förstå och för att kunna påverka konfliktens utgång är en grundläggande kunskap nödvändig. Hareide (2006) menar att i skolvärlden kommer eleverna många gånger till lärarna för att få hjälp i att lösa konflikter. När människor utbildas i konflikthantering får de en bättre förståelse för vad som sker. Det medför större kunskap och möjligheter till att kunna hantera och lösa konflikter själva.

Enligt Dunn och Slomkowskis (1992) forskning sker träning av konflikter tidigt i barnens utveckling, redan från barnets födelse och under hela elevens förskole- och skoltid. Barnen kan vara involverade i konflikter med andra men de kan också ha konflikter i sin närhet både i förskolan och hemma, då de bevittnar argument och konfrontation mellan

andra. De argumenterar med föräldrar, syskon och kamrater och det gör att barnen utvecklas i sociala relationer. De lär sig att förstå andra människor i kamratrelationer och auktoriteter och tränas i att upprätthålla relationer. Att studera beteendet i konflikter kan hjälpa oss att förstå hur barn i alla åldrar fungerar. I sin forskning om att studera barns konflikter med sin mamma och syskon har Dunn och Slomkowski sett att barn har god förståelse för orsaker och konsekvenser av andra människors känslor. Barnen visar även på god kunskap om sociala regler och strategier. Huruvida de använder sina kunskaper för att hantera eller lösa konflikten beror på hur självständiga de är. Den sociala förmågan behöver eleverna träna genom bland annat konflikthantering för att kunna utveckla sin sociala kompetens.

Vi anser att fritidshemmet skulle kunna vara en bra arena för att träna dessa färdigheter genom konflikter, argumentation och social träning. Shantz och Hartups (1992) syn på inommänskliga och mellanmänskliga konflikter speglar vår syn om att missuppfattningar många gånger är grunden för en konflikt.

2.2.1 Konflikts bakgrund, typ och karaktär

Enligt Hammar Chiriac och Hempel (2013) orsakas konflikter av olika händelser som gör att betydelsen för sammandrabbningen får en viss typ av karaktär. Konflikterna som uppstår kan kategoriseras i olika kategorier som sakkonflikter, intressekonflikter, värderingskonflikter, relationskonflikter eller känslokonflikter. Att vara i en sakkonflikt handlar om att ha olika uppfattning om hur man ska värdera en händelse. Att ha en intressekonflikt kan handla om makt och status men också konflikter om saker och hur man ska fördela resurser. Värderingskonflikter är att tycka olika om sådant som det inte finns ett givet svar på. Relationskonflikt eller känslokonflikt är när man blir irriterad på hur någon annan beter sig på grund av olika anledningar och har svårt att försonas. Svedberg (2016) beskriver att när personer egentligen är överens men har svårigheter med kommunikationen eller att informationen är bristande så kallas det för pseudokonflikt.

Vidare i studiens resultat använder vi oss av Hammar Chiriac och Hempels (2013) kategorier för att analysera resultatet av observationerna. Vi har valt att kategorisera konflikterna för att skapa en förståelse för vad orsaken till konflikten är.

2.2.2 Konflikts mål

Jensen (2013) menar att konfliktforskare överlag är överens om att det centrala i konflikter är oförenliga mål och beskriver att de mål som vanligen tas upp är: resursmål,

processmål, relationsmål, värdighetsmål och instrumentella mål. Resursmålen är oenigheter om en resurs som till exempel en sak, plats eller något man har behov av. Processmål är när det finns olika åsikter och tankar om planer och beskrivningar över hur något ska göras. Relationsmål är att vilja ha en form av relation med någon och är man inte överens blir det en konflikt. Vidare beskriver Jensen att värdighetsmål handlar om att behålla sin värdighet och bevara andras respekt. Konflikten blir då när någon hotar anseendet. Instrumentella mål kan vara på två sätt. Antingen att en person försöker få en annan person att ändra uppfattning och åsikt eller att personen använder en annan person för att uppnå vissa fördelar. Det går att ha flera mål i samma situation och då kallas det för multipla mål.

2.3 Konflikthanteringsmetoder

Att tränas i konstruktiv konflikthantering och få erfarenhet av verktygen att hantera konflikter redan i tidig ålder får positiva konsekvenser även i framtiden. Människor får kraft genom träningen i konstruktiv konflikthantering. Att påverka till förändring genom att söka och finna verktygen är skillnad mot att se sig själv som ett offer. Det är också skillnad på att bekämpa sina negativa känslor, försöka förstå och göra något åt de förhållanden som skapar dem istället för att se hämnd som något naturligt och nödvändigt för att upprätthålla hedern (Utas Karlsson & Rosenberg Kimblad 2011). Vi ser det som mycket intressant och håller med Utas Karlsson och Rosenberg Kimblad (2011) när det gäller vikten av att tränas i konflikthantering redan i tidig ålder. Konflikter är inget som vi människor kan komma helt ifrån och det är något som sker runt omkring alla människor både ung som gammal runt om i världen dagligen.

Stensmo (2007) har tolkat Deweys syn på etik som att det är en fråga om kunskap och det betyder att människan vet vad som är gott och ont, rätt och fel utifrån vad man har för tidigare erfarenheter och aktuella dilemman. Vetandet betyder att de motiv, känslor, önskningar samt egna och andras intressen i en situation ska vara medvetna och hållas under kontroll. Vetandet innebär också en bedömning av konsekvenserna av olika sätt att handla på. Deutsch (1973) beskriver att det är uppenbart att konflikter kan regleras av olika regler. Det kan vara till exempel rättssystemet, sociala regler, överenskomna regler och sociala normer. För att kunna lösa en konflikt behöver man ställa frågor och lyssna för att ta reda på om det är någon verklig konflikt. Frågor som Deutsch utgår ifrån är: Vilka är förutsättningarna för att båda parter ska nå en lösning? Vilka är de förutbestämda

reglerna och hur troligt är det att reglerna kommer att följas av parterna i konflikt? Vilka är förutsättningarna för parterna i konflikten om att kunna samarbeta och nå en konfliktlösning? När frågorna är besvarade finns en rimlig chans att försöka lösa konflikten.

Marklund (2007) menar att för att attityden till konflikter ska förändras från att vara något negativt till något positivt ska barn lära sig hantera dem på ett demokratiskt sätt och inte på ett destruktivt sätt. Detta för att kunna undvika konflikter i framtiden. Pihlgren (2010) har tolkat Deweys syn på att skolans främsta uppgift är att uppfostra demokratiska människor. Vi kan se att det återspeglas i läroplanens uppdrag om värdegrundsfrågor. Johansson (2011) menar att dessa värdegrundsfrågor kan prövas praktiskt i samspelet i gruppen. Pihlgren (2010) beskriver Deweys påstående om att samtal syftar till att ge eleverna kunskap och en förståelse om hur överenskommelser förhandlas fram. Enligt Lgr 11 ska eleven ges förutsättningar att utveckla tilltro till sig själv samt sin förmåga att samarbeta och hantera konflikter på ett konstruktivt sätt. Hur den enskilda individen lär sig att kommunicera och hantera situationer är avgörande för hur konflikten utvecklas (Skolverket 2016).

2.3.1 Konfliktlösning mellan elever

Hur konflikten hanteras avgör om den är destruktiv eller konstruktiv. En konstruktiv lösning är om alla är nöjda när konflikten är löst. Man får en starkare relation genom att respekten, tilliten samt förmågan att hantera framtida konflikter på ett konstruktivt sätt har ökat. En destruktiv lösning på konflikten blir det om det finns vinnare och förlorare samt att det skapas negativa känslor på olika sätt. Det minskar också chanserna till att konflikter kommer lösas konstruktivt i framtiden (Thornberg 2013). Jensen (2013) beskriver att om personer får återberätta och analysera händelsen så gör det att konflikten löses på ett konstruktivt sätt. Barn som tränats på att lösa konflikter genom samarbete reder oftast ut dem själva konstruktivt. Marklund (2007) anser att det kan finnas maktobalans mellan parterna i en konflikt. Det är framför allt konflikter som sker mellan yngre och äldre elever. Vid konflikter av detta slag behövs oftast en vuxen medlare för att kunna lösa konflikten konstruktivt.

Detta stämmer väl överens med Freinets (1976) ståndpunkt att läraren ska vara en rådgivare och hjälpare som alltid finns tillhands. Men det är inte säkert att det är harmoni i gruppen av elever ändå eftersom alla elever är olika med olika känslor. Det ligger i

människans natur att av helt egoistiska själ hålla fast vid vad man har och försvara sig mot dem som försöker störa. Lärare ska alltid hjälpa eleverna att hamna på rätt väg efter vad de har för behov. Freinet ansåg att det är viktigare att elever utvecklas och personligheten berikas än att de har höga betyg och hög utbildning. Ett pedagogiskt mål var att eleven ska utvecklas så mycket som möjligt i en förnuftig gemenskap. Samarbetet är viktigt speciellt på det sociala och moraliska området.

Insikter om en konflikts faktiska omständigheter betonas av Bartos och Wehrs (2002) forskningsöversikt. De anser att för att kunna förstå konflikter behöver det redas ut vad det är som händer och vad det är som inte händer. Detta för att tolka beteendet i konflikten. De påtalar att målet med att kunna definiera och förstå en konflikt är viktigt för att kunna hjälpa till i konfliktlösningen. De beskriver att konfliktsbeteende är ett beteende där ena parten av konflikten inte förstår att målet är orimligt eller att det leder till en konflikt. Genom att få hjälp i konflikthanteringen tränas eleverna att utveckla sin sociala kompetens. De anser också att många förknippar konflikter med slagsmål, skrik och tvång, men hävdar också att alla typer av beteenden för syfte att uppnå en lösning eller hantering av situationen är förekommande. Vi har samma uppfattning som Bartos och Wehr (2002) att det är viktigt att eleverna tränas i konflikthantering och utveckla sin sociala kompetens för att kunna umgås med andra elever i fritidshemmet och kunna förstå varandras olikheter.

Vidare i studiens resultat och analys har vi undersökt om konflikterna som vi observerat blir lösta på ett konstruktivt sätt, destruktivt sätt eller om maktobalans finns. Vi ser det som intressant det Thornberg (2013) beskriver hur hanteringen av konflikten är avgör och är beroende på om den är konstruktiv eller destruktiv.

2.4 Social kompetens

I Dunn och Slomkowski (1992) forskning påtalar de att konflikter är en del av det sociala livet. Det är sociala situationer som har betydelse för hur sociala kompetenser utvecklas. I Lgr11 beskrivs att elevers självkänsla stärks om de känner trygghet i gruppen. Viktiga redskap i arbetet på fritids är relationerna mellan elever och mellan elever och personal. Pedagogerna ska ha fokus på normer och värdegrunden. De ska stödja eleverna så att de kan ta ansvar för sina handlingar, vara bra kompisar, visa hänsyn, respektera andra och lösa konflikter verbalt (Skolverket 2011). Ogden (2013) anser att social kompetens har de elever som har en positiv självuppfattning, de är uppmärksamma på gruppnormer och

sociala regler. Eleverna har skapat förmågan att kunna lösa konflikter och knyta sociala kontakter.

Jensen (2013) anser att våra känslor och självkänslan påverkar hur vi upplever situationer och det gör att människor hanterar konflikter på olika sätt. En positiv person som ser konflikten som en tillfällig händelse utanför sig själv har lättare att ta sig vidare på egen hand medan en negativ person behöver mer hjälp då den ser orsaken till konflikten i sig själv och utgår ifrån att konflikter är något återkommande. Därför är det viktigt att som vuxen se de elever som skuldbelägger sig själva och ge dem stöttning samt stärka deras självkänsla så att de kan välja en positiv konflikthantering. Vidare beskriver Jensen att forskningen visar att elever har fått svårare för att hantera sociala situationer och relationer, de har blivit mindre socialt och emotionellt kompetenta. Skolan har blivit mer trångbodd och det är tuffare sociala situationer än förut och det kräver mer träning. Forskare befarar att annat än just social träning kommer i fokus i skolan och på fritiden. Trots detta så visar forskningen på att det ger bättre möjligheter för eleverna i skolan och att reda ut konflikter om de får träning i social kompetens.

Det som Jensen (2013) påtalar i sin forskning tyder på att elever har svårare i sociala situationer och de har blivit mindre socialt och emotionellt kompetenta. Detta ser vi som ett stort bekymmer för framtida fritidsverksamheter. Om inte lärare i fritidshemmen får ta del av denna forskning finns en stor risk att hanteringen av konflikter blir svårare att lösa om inte de sociala färdigheterna finns. Om den sociala träningen börjar redan i tidig ålder och fortsätter i fritidshemmets verksamhet skapas bättre social kompetens och bättre förutsättningar för en lyckad konflikthantering.

Utas Karlsson och Rosenberg Kimblad (2011) beskriver att elever rangordnar och värderar gärna varandra utifrån olika färdigheter och förmågor som uppfattas som högt värderade. Det finns en hierarki som oftast är känd av eleverna men kanske inte av vuxna. Eleverna vill vara populära och i alla fall inte hamna nederst i hierarkin. Det gäller för vuxna att vara medvetna om elevers hierarki så att de inte själva bidrar till den. Som till exempel när pedagogerna tillrättavisar någon elev gång på gång som alltid slåss. Pedagoger får hjälpa den eleven att hitta alternativa sätt att hantera kamratrelationerna istället. Att medvetet arbeta för att stötta utsatta elever samt höja deras status är något som vuxna kan göra. De kan medvetandegöra eleverna om allas lika värde under både planerade och spontana tillfällen, detta är ett uppdrag enligt läroplanens värdegrund.

2.5 Teoretiskt perspektiv

Denna studie tar sin utgångspunkt ur insikten av att egna medvetna val spelar avgörande roll i sociala sammanhang. Enligt Dewey (1999) behöver varje individ uppmuntras till att göra egna medvetna val och förstå hur mycket livet kan erbjuda, om den sociala kompetensen finns. Social kompetens är något man lär sig mer av ju mer erfarenhet man får. Genom att umgås med andra lär man sig saker, får bredare perspektiv och förstår sådant som man annars skulle blivit ovetande om.

Miller (2009) beskriver i sin forskning fem olika strategier för att möta en konfliktsituation. Strategierna som beskrivs är tävling *min väg*, samarbete/samverkan *vår väg*, anpassning *din väg*, undvikande *ingen väg* och kompromiss *någon väg*. Den tävlingsinriktade strategin är när personen satsar på sig själv och försöker gå segrande ur striden. I den samverkande strategin ska det eftersträvas att hitta gemensamma nämnare genom gå sin egen väg och inte vill samarbeta eller ge förslag så att det blir två vinnare. I en anpassad strategi bryr sig personen om den andre och relationen därför får den andre sin vilja igenom, den ena gör avkall på sin egen vilja. I den undvikande stilen drar någon av parterna sig undan från konflikten och undviker situationen och det gör att ingen vinner. I kompromisstrategin går personerna halva vägen var och någon av de inblandade ger med sig till viss del. Det finns olika positiva saker med alla dessa stilar beroende på vad det är för konflikt och mellan vilka konflikten är. Den mest effektiva är den samverkande stilen oavsett vilken ålder det berör.

3. Metod

Studien syftar till att undersöka hur eleverna i fritidshemmet hanterar konflikter de är med i. Hur eleverna reagerar på situationen när en konflikt uppstår i dess närhet samt hur eleverna upplever konflikter. I studien valdes kvalitativ forskningsansats i form av deltagande observationer som var praktisknära under pågående arbetspass. Vi använde oss också av situerade intervjuer med berörda elever i direkt anslutning till observationerna. I studien har vi använt oss av deltagarobservationer och kortare intervjuer med de inblandade parterna i direkt samband till observerade konfliktsituationer. Vi valde att följa Håkanssons (2016) beskrivning av att följa upp och komplettera observationen med en kort intervju i direkt anslutning till observationen. Den kvalitativa metoden bygger på det som Patel och Davidsson (2013) beskriver är hermeneutisk tolkningslära. Vi har studerat, tolkat och försökt förstå det material som samlats in. Utifrån dessa kvalitativa metoder finns möjlighet att undersöka hur elever hanterar och agerar i en konfliktsituation när den uppstår för dem själva eller i dess närhet. Genom observationer och intervjuer undersöktes hur konflikter påverkar elever i olika situationer samt hur de agerar i och upplever konflikter.

Nedan beskriver vi på vilket sätt det empiriska materialet samlats in och vilka etiska övervägande som tagits ställning till. Dessutom kommer det i en kritisk reflektion diskuteras val av metoder.

3.1 Observationer

I studien valde vi att göra deltagande observationer på våra respektive arbetsplatser. Deltagande observation är när observatörerna deltar i de studerade människornas vardagliga liv och samlar information såsom de förkommer i sin naturliga miljö. Det är en diskret datainsamlingsmetod som ger information om livsstilar, kulturer och övertygelser (Denscombe 2000). Vi anser att metoden passar för att försöka förstå hur elever hanterar en konfliktsituation. Vi valde med våra observationer att undersöka och iaktta hur eleverna hanterar konflikter och hur vi upplever att de reagerar. En observation beskrivs av Björndahl (2015) som en iakttagelse där utgångspunkten är att försöka förstå andra människors handlande. Observationen går ut på att se situationer och på så sätt få ett bra lärande.

3.2 Intervjuer

I studien anser vi att intervjuer som metod är ett bra komplement till våra deltagande observationer. Vid intervjun gavs möjlighet att ta reda på hur elever upplever konflikter som de själva är med i och de konflikter som sker i närheten av eleverna. Intervjun sker i samband med att konflikten är avslutad. Intervjuerna användes som datainsamling till olika typer av forskning. Omfattningen av intervjuerna beror på om forskaren är ute efter ytlig information från ett stort antal deltagare eller djupgående information från en mindre grupp (Denscombe 2000).

3.3 Loggbok

I studien användes loggbok vid de deltagande observationer för att samla in data och information som analyserats i studien. Observationerna skrevs ner och tolkades av det händelseförlopp som vi såg. Vid intervjuerna användes loggböcker för kunna anteckna hur eleverna upplevde situationen direkt i anslutning till konflikten. Intervjusvaren skrevs ned i loggboken så ordagrant som möjligt och anteckningarna i loggböckerna blev grunden för observationen.

3.4 Urval och undersökningsgrupp

Studien genomfördes genom ett urval där tillfälligheten av konflikten var avgörande. Vi hade inte möjlighet att styra tillfället när en konflikt uppstod eller vilka elever som deltog i studien. Under den vecka som observationerna utfördes observerades de händelser som skedde i vår närhet, utan att på något sätt väljas ut. Observationer och intervjuer genomfördes både inomhus och utomhus.

Undersökningsgruppen var elever från två olika fritidshem i två olika delar av landet. Åldern på undersökningsgruppen var från sex till tolv år och alla deltagarna var inskrivna i fritidshemmen. Sammanlagda antalet inskrivna i de två fritidshemmen var 130 elever.

3.5 Genomförande

Studien syftar till att undersöka, med hjälp av deltagande observationer, hur elever hanterar en konfliktsituation. Intervjuerna som genomfördes efter konflikten kompletterade observationen och hjälpte oss förstå hur elever upplever konfliktsituationen. Observationerna i denna studie utfördes när vi upplevde att en konflikt uppstod. Vi behövde under en period vara förberedda på att kunna utföra en observation utan någon direkt förberedelse och vi kunde friställas från våra verksamheter.

Observationerna utfördes när vi befann oss i närheten av en händelse eller en konflikt. För att vi inte skulle vara en pedagog som inte agerade vid svårare situationer och för att elever inte skulle fara illa behövde vi ha fingertoppskänsla för att gå från observatör till medlare och därefter återigen bli observatör.

Under en veckas tid i början av höstterminen 2017, var vi väl förberedda och redo att starta en observation när som helst under arbetsdagen. Våra kollegor var väl införstådda med vår studie och gav oss utrymme för att kunna genomföra studien. Loggboken användes i såväl observation som intervju och behövde finnas nära tillhands för att kunna starta observationen snabbt när vi upplevde att en konflikt uppstod.

Intervjun genomfördes i samband med observationen i direkt anslutning efter avslutad konflikt. Svaren skrevs ned så ordagrant som möjligt i respektive loggbok. Vi använde oss av semistrukturerade intervjuer där vi förberett intervjun med färdiga uppföljningsfrågor efter att observationen var slutförd. Frågorna var: ”Hur upplevde du situationen” och ”Hur kändes det”? Patel och Davidsson (2011) beskriver att denna metod innebär att man aldrig kan formulera svarsalternativ för respondenterna i förväg då den som intervjuas har möjlighet att beskriva hur den upplevde situationen. Eleverna fick möjlighet att svara med frihet och fick själva utforma svaren av sin upplevelse av konflikten. Denscombe (2000) anser att semistrukturerade intervjuer är intervjuer med öppna svar, att den som intervjuas har möjlighet att utveckla sina synpunkter samt möjlighet att svara så utförligt som möjligt. Det ska finnas färdiga intervjufrågor som ska besvaras, men ordningsföljden är flexibel.

Materialet som samlades in bestod av åtta till tio observationer och intervjuer på respektive fritidshem, sammanlagt 20 observationer. Detta blev grunden för studiens resultat och analys.

3.6 Bearbetning och analys

Grunden för materialet i studien bygger på deltagande observationer på våra respektive arbetsplatser. Vid en konfliktsituation observerade och antecknade vi allt som vi uppfattade. Situationen beskrevs utifrån vad som hände och eventuella dialoger skrevs ner i loggboken. I samband med observationen genomfördes en kompletterande intervju med eleverna. Utav de svar som eleverna gav oss kunde vi analysera hur eleverna kände och upplevde situationen som de var inblandad i. Det insamlade materialet, med utgångspunkt ur det teoretiska perspektivet, bearbetas och skrivs fram och tolkas i resultat

och analysdelen. Utav det insamlade materialet som framkom av observationer och intervjuer sammanställdes materialet och kategoriserades utifrån vilken typ av konflikt som uppstod, hur eleverna upplevde situationen och om konflikten blev löst på ett konstruktivt eller destruktivt sätt.

3.7 Etiska ställningstagande

Hänsyn till Vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer har tagits på följande vis. Våra respondenter deltog på frivillig grund. Respondenternas svar behandlades konfidentiellt och svaren har använts endast i vår forskningsstudie. Fiktiva namn på deltagarna användes i undersökningen, detta för att skydda deltagarnas identitet. I missivbrevet som skickades ut till elevernas vårdnadshavare upplystes respondenterna och vårdnadshavarna om förutsättningarna för studien.

Den problematik vi främst har behövt utvärdera gäller omständigheten att observationerna genomfördes i en praktisknära kontext. I denna studie innebar det att observatörerna, det vill säga forskarna som identifierade och observerade pågående konflikter på fritidshemmet, också vid tillfället var i tjänst som pedagoger. Denna omständighet av att ha dubbla roller innebar att vi under den veckan observationerna pågick alltid var beredda att gå in i forskarrollen när tillfälle gavs. Övriga pedagoger var insatta i situationen och om studiens syfte med den konsekvens att vi gick in som observatörer när konflikt uppstod.

Det kunde finnas en risk i att vi hade en föreställning om eleverna sedan tidigare, men vi fick förbise detta och gå in med öppet sinne inför varje konflikt och på så sätt se eleverna med nya ögon. Denscombe (2000) menar att det spelar en roll i produktionen och analysen av kvalitativ data vad forskaren har för identitet, värderingar samt övertygelser. Därför bör vi distansera oss från våra normala, vardagliga övertygelser och så länge forskningen pågår ska vi vänta med att ta ställning till sociala frågor.

3.8 Metoddiskussion

Studien har genomförts på två olika fritidshem i södra Sverige. Det ena fritidshemmet är betydligt större än det andra. Tankar som fanns innan studien genomfördes var om det fanns någon skillnad i antalet konflikter på de olika fritidshemmet och om det skulle kunna påverka vårt syfte. Under studiens gång funderade vi på om det stora fritidshemmet hade fler konflikter än det lilla eller om det kunde vara tvärtom. En anledning till denna fundering var om det lilla fritidshemmet arbetade närmre varandra och att pedagogerna

blev mer delaktiga i alla konflikter som uppstod eller om det stora fritidshemmets hade fler konflikter på grund av att det var fler elever som skulle kunna hamna i motsättningar med varandra. Efter genomförda observationer och intervjuer upplevde vi att så inte var fallet. Konflikterna var ganska likartade och det tror vi beror på att vi valde att starta en observation så fort vi upplevde början av en konflikt och hade endast en observation igång i taget.

Ur de 20 konflikter som vi observerat fick vi en god översikt över vilken typ av konflikter som var mest förekommande samt vilken typ som var minst förekommande. Utgången av konflikterna beroende av konflikttyp var också likartad. Därför tror vi inte att resultatet hade blivit annorlunda om vi hade gjort dubbelt så många observationer och intervjuer. Däremot kanske vi hade sett en annan typ av konflikter om vi genomfört observationerna på andra fritidshem. Vi funderar på om vi hade sett konflikterna på andra sätt om vi inte varit kända för eleverna.

Att vi valde att studera *hanteringen av konflikter* istället för konfliktlösning i frågeställningen uppfattar vi som ett bra val då vi under studiens gång sett att konflikter inte alltid blir lösta. Med detta fokus studeras konfliktsituationer även som den process som föregår *lösningen*.

4. Resultat och analys

I resultat- och analysdelen presenteras en sammanställning av vad studiens observationer och intervjuer kring konflikter visar. Resultatet analyseras och kopplas därefter till teorier. Studien syftar till att undersöka hur eleverna i fritidshemmet hanterar konflikter de är med i. För att få svar på syftet ställs frågorna: hur elever hanterar och agerar i konflikter de är involverade i och hur de hanterar och reagerar när en konflikt uppstår i deras närhet samt hur elever upplever konfliktsituationer som sker i samband med en konflikt. Vi har valt att presentera resultatet i fyra delar där observationerna av vad vi sett står beskrivet för sig och resultatet från intervjuerna om hur eleverna upplevde konflikten för sig, tredje delen hur studiens material analyserats och en fjärde med resultatdiskussion och metodkritik. För att inte någon elev ska pekats ut har vi valt att namnge alla eleverna med fiktiva namn. För att visa stöd för studiens resultat kommer vi att lyfta in citat från våra observationer och intervjuer.

4.1 Observationer av konfliktsituationer

När en konfliktsituation uppstått har vi startat vår observation och antecknat i loggbok. Detta i syfte att undersöka hur elever i fritidshemmet hanterar konflikter de är involverade i eller konflikter som uppstår i deras närhet. I studien har flera typer av konflikter setts. En utgångspunkt för observation och analys har varit Millers (2009) beskrivning av sina fem olika strategier för att möta en konfliktsituation och undersöka på vilket sätt eleverna hanterar konflikten.

Konflikterna som observerats har delats upp efter olika kategorier och genom att systematisera och analysera materialet har vi fått fram hur eleverna upplevde situationen. De olika kategorierna vi delat upp konflikterna i är: sakkonflikt, intressekonflikt, värderingskonflikt och känslokonflikt. Dessa är från Hammar Chiriac och Hempels (2013) forskningsöversikt (se 2.2.1).

Det har visat sig att kategorierna inte varit uteslutande då konfliktsituationer har uppvisat flera kategorier samtidigt. Den största delen är intressekonflikter och sakkonflikter var och en för sig. Därefter kom värderingskonflikter för sig eller i kombination med sakkonflikt och de konflikter som vi såg minst av var intressekonflikt och känslokonflikt. Vi har också sett konflikter med tre olika kategorier i samma konfliktsituation, både intresse-, relations- och sakkonflikt. Det här kom vi fram till genom att titta på varje

konflikt för sig och analysera vilka sorts konflikt det var och vilka kategorier de passade in i.

4.1.1 Intressekonflikt

Vi har observerat olika sätt som eleverna hanterar intressekonflikter på och kommit fram till att de hanterats både konstruktivt av dem själva eller med hjälp av kompisar eller pedagoger. I studien har vi också sett destruktiva hanteringar. Vi ser att det stämmer väl överens med Utas Karlsson och Rosenberg Kimblads (2011) forskning där de anser att genom att tränas i konstruktiv konflikthantering får eleverna erfarenheter av verktygen för att hantera konflikter redan i tidig ålder och på detta sätt få positiva konsekvenser även i framtiden. Människor får kraft genom träningen i konstruktiv konflikthantering.

Alvin skriver på ett tangentbord. Bertil kommer och trycker på tangentbordet också. Alvin vill skriva själv och ber Bertil att sluta upprepade gånger men Bertil fortsätter trycka och Alvin skriker ”SLUTA”. Först då slutar Bertil att trycka.

Båda pojkarna har intresse av att trycka på tangentbordet men Alvin var där först. Genom att Alvin höjer rösten förstår Bertil allvaret i situationen och slutar. Denna konflikt löstes konstruktivt där den elev som kom sist till tangentbordet fick ändra sig, medan en intressekonflikt med destruktiv lösning såg ut så här:

Alicia står i matkön när Benjamin kommer och ställer sig bakom henne. Alicia står och pratar med en annan elev och Benjamin passar då på att gå före Alicia i kön. Alicia blir arg och säger till Benjamin som i sin tur inte låtsas om att höra. Alicia upprepar sin tillsägelse varpå Benjamin hävdar att Alicia gått ur ledet och han kunde gå framåt. Alicia påtalar att så inte var fallet men Benjamin väljer att demonstrativt stå kvar på sin nya plats.

I denna konflikt uppfattar vi att Benjamin väljer att fullfölja det han tänkt. Benjamin verkar inte bry sig om att Alicia påtalar att han trängt sig i kön. Det tyder på Millers (2009) beskrivning av *min väg*. I den första konflikten med pojkarna och tangentbordet blev lösningen enligt Millers (2009) kategorier *någon väg* där en kompromiss sker, då Bertil som kommer som nummer två till tangentbordet får ge sig till viss del. Samtidigt som det blir *din väg* då han får anpassa sig till att Alvin som var först vill skriva själv.

4.1.2 Sakkonflikt

Resultatet var liknande i sakkonflikterna. Flera av dessa konflikter byggde på missförstånd där en elev i vissa fall inte ens visste varför den hamnade i konflikten och när eleverna började prata med varandra, kunde lösa den uppkomna konflikten på ett enkelt sätt. Shantz och Hartup (1992) anser samma som studien att grunden för en konflikt är att det blir missuppfattningar eller att de inblandade har missbedömt andras avsikter.

Bodil sitter tillsammans med Agnes och bygger i sandlådan. Bredvid Bodil ligger ett hopprep. Anna passerar Bodil och Agnes och tar upp hopprepet och går därifrån. Bodil kastar sig bakåt i sanden och skriker rakt ut "DET ÄR MITT HOPPREP". Agnes tittar förvånad på Bodil och det ser ut som att Agnes inte förstår varför Bodil skriker. Anna stannar upp och tittar på hopprepet, går tillbaka och lägger det bredvid Bodil som tittar på Anna, slutar skrika och sätter sig upp och fortsätter leka.

Att Anna inte ens förstår att hon hamnat i en konflikt visar hon genom att förvånat titta upp och lägger tillbaka hopprepet. Vi ser denna konflikt som ett missförstånd. När det varit missuppfattningar av lekregler har elever visat en frustration att reglerna inte varit tydliga för dem. Av någon anledning har reglerna inte gått fram och det leder till att man förlorar i leken när det finns moment som är till ens fördel eller nackdel.

Fyra barn leker en påhittad lek, "Krokodilen och människor". När man är människa i vattnet måste man ha cyklopglasögon. På land ska man ta av dem. Krokodilen är utan och ska datta människorna i vattnet. Bosse glömmer att ta på sig cyklop när han ska ner i vattnet. Annie säger: "Nu drunknade du för du har inget cyklop! Då får du byta plats med krokodilen". Bosse blir arg och svarar: "Nej, det visste inte jag, den regeln har jag inte hört. Jag vill inte alls drunkna". Annie står på sig om att Bosse ska vara krokodil och hänvisar till reglerna medan Bosse blir argare och argare. "DET TÄNKER JAG INTE VARA!" gråter Bosse. Efter en stunds försök till övertalning ger sig Annie och säger "Okej, då tar vi reglerna igen". Hon berättar för Bosse och sedan leker de vidare.

Enligt Millers (2009) kategorier ser vi att i konflikten med hopprepet blev utgången *din väg* då Anna fick anpassa sig när hon missförstått situationen och får lägga tillbaka hopprepet som Bodil hade. I leken med krokodilen blev hanteringen dels *vår väg* då det blev en samverkan mellan eleverna efter att de kommit överens om förslag på en lösning, samt *någon väg* då en kompromiss skedde efter att det framkommit att Bosse missförstått reglerna.

4.1.3 Värderingskonflikt

Vid värderingskonflikter upptäckte vi att konflikterna inte löstes på ett sätt som de inblandade eleverna var överens om, utan löstes på ett destruktivt sätt där eleverna inte var intresserade av att enas. Detta genom att antingen en av eleverna fick ge sig eller att någon av eleverna som var inblandad sprang ifrån situationen. Vi har tolkat denna kategori av konflikt och den kan likställas med Jensens (2013) syn, där han anser att konfliktforskare överlag är överens om att det centrala i konflikter är oförenliga mål. Målen som tas upp är: resursmål, processmål, relationsmål, värdighetsmål och instrumentella mål (se 2.1.2).

Ca 10 barn är med och spelar King-out. Det är fyra barn som är med i spelet och sex stycken står utanför och väntar på att det blir deras tur. Det blir diskussion mellan både spelarna på planen och de som står utanför och väntar på att få komma in på spelplanen. Det som diskuteras är, om en boll var inne eller ute. Några tycker att bollen var inne i Adams ruta och några tycket att bollen som Benny sköt hamnade utanför linjen.

Diskussionen blir mer infekterad och rösterna höjs. Kalle som tycker sig ha sett att bollen var utanför går in på planen och tar bollen. Kalle menar att eftersom han tog ut bollen är det hans regler som gäller. De andra opponerar sig och tycker att om de inte kan komma överens kan väl bollen spelas om. Det tycker inte Adam och Kalle utan hävdar att Benny ska åka ut. Benny börjar gråta och vill inte vara med längre.

Vi kan konstatera att detta är en destruktiv lösning där en förlorar konflikten, får ge sig och väljer att inte vara med längre. Att Benny väljer att springa ifrån situationen kan ses som ett misslyckande där han är rädd för att resultatet av konfliktlösningen inte blir som han tänkt sig. Vi tror att elever ibland är rädda för att argumentera och diskutera fram en lösning och försöker istället hitta en lättare väg att komma ur situationen och därför tror vi att Benny flyr från situationen. En annan konflikt med destruktiv lösning är när en elev valt att springa ifrån situationen och konflikten.

Allan, Börje, Carl, Dan, Emma, Frans och Gunnar leker affär. Allan står i kassan då kunden Börje handlar. Kassaapparaten har en knapp för att öppna facket med pengar i. Denna knapp fungerar inte och både Allan och Börje trycker för att få upp den. Allan anklagar Börje för att ha tagit sönder denna knapp. Han talar också om för kompisarna att Börje har tagit sönder knappen genom att banka på den. Börje blir ledsen och springer iväg. De andra tror på Allans version, verkar upprörda och sprider den vidare till andra barn och hämtar pedagog för att berätta. Pedagog hämtar Börje.

I observationerna förekommer värderingskonflikt där eleverna tycker olika om saker som det inte finns ett, för stunden, givet svar på. Enligt Millers (2009) kategorier hanteras de båda konflikterna med *ingen väg*, då Benny i konflikten med bollen väljer att inte vara med och visar detta. I konflikten med kassaapparaten flydde Börje från situationen.

4.1.4 Känslokonflikt / Relationskonflikt

Känslokonflikt eller relationskonflikt uppstår när någon är irriterad på någon annans beteende och har svårt att försonas enligt Hammar Chiriack och Hempel (2013). Vi kan se i studien att en elev även kan vara i konflikt med sig själv genom att irritera sig och bli arg på situationen den befinner sig i, utan att andra elever runt omkring gör något som kan uppfattas som fel.

Alex spelar innebandy med fyra kamrater. Motståndarlaget gör mål och Alex slänger sig på marken och skriker: ”JAG TÄNKER INTE VARA MED MER OM NI GÖR FLER MÅL”. De andra fortsätter att spela och Alex reser sig och är med. Det blir målchans för Alex lag och Alex försöker skjuta mål men missar varpå han kastar sig på marken igen och skriker ”JAG VILL INTE VARA MED”. De andra fortsätter att spela och Alex är med direkt och försöker ta bollen men misslyckas. Alex blir förtvivlad, kastar bandyklubban och springer skrikande därifrån.

Alex är tävlingsinriktad och vill ha *min väg* som Miller (2009) beskriver i sina kategorier för att möta konfliktsituationer. Alex är i konflikt med sig själv då ingen gör mer än att spela bandy enligt givna regler med honom. När det inte går som han vill så väljer han

att fly från situationen *ingen väg*. Återigen ser vi att elever väljer att fly från situationen utan att försöka lösa konflikten. Även om konflikten var inommänsklig och ingen annan elev kan påverka Alex konflikt. Att de andra eleverna inte förstår sig på konflikten som Alex har med sig själv ser vi genom att de fortsätter spela och inte verkar påverkas av Alex sammanbrott.

4.2 Orsaker till konflikt

Orsaker till konflikter hos de inblandade som ses i studien är att de var arga, rätt ska vara rätt, oförstående till sin delaktighet, egen vilja, tar inte hänsyn, lögner och frustration. Dessa orsaker förekom i flera konflikter på grund av missförstånd visade studien. Eleverna upplever och tolkar situationer på olika sätt och då agerar utifrån sina upplevelser.

Arvid, Balder, Cevin, Dylan leker i kuddhörnan. Alla utom Balder är inne i kuddhuset de byggt upp. Han jamar utanför. De andra leker inne i kuddhuset. Balder fortsätter jama högre och högre. De andra leker och tar ingen notis om den högljudda katten. Balder jamar argt och är samtidigt ledsen. Han går en bit ifrån kuddhuset och skriker.

Balder: MEN JAG FÅR JU INTE KOMMA IN!

Arvid: Men det får du ju visst det.

Cevin: Ja.

Arvid: Men vi visste ju inte att det var det du menade när du bara jamade.

Cevin: MEN DET ÄR SÅ KATTER GÖR! Så gör mina katter.

Dylan: Jag har ingen katt så jag vet inte.

Arvid: Men säg vad du vill istället om vi inte förstår.

Balder: Men jag är katt och de jamar.

Arvid: Fast du kanske kan prata lite om vi inte förstår.

Här tolkar vi det som att det inte blivit någon konflikt om eleverna kommunicerat med varandra. Genom att kommunikationen inte fungerade då Cevin gick in i rollen som katt och utgick ifrån att alla skulle veta vad han ville få fram blev det missförstånd. Arvid påtalar också för Cevin som har kattrollen att han kunde prata lite om de andra inte förstod.

4.3 Elevers hantering av konflikt

Eleverna har hanterat konflikter på olika sätt. Några har pratat, andra har skrikit och gråtit. De flesta har stannat på plats men några elever har även sprungit iväg. Andra har försökt att lösa konflikten själva, men har efter att konflikten eskalerat fått hjälp av en pedagog för att kunna lösa situationen. Men vilken typ av metod beror i de flesta fall på situationen. Vi upplever att ibland klarar eleverna det själva och ibland behövs hjälp för att lösa konflikten. Det stämmer väl överens med Fribergs (2016) forskningsöversikt som beskriver att konflikter är en normal del av mänsklig samvaro och har betydelse för

utveckling, förändring och lärande både i samhället och privat. Men ofta saknas förståelsen för detta. Hur man hanterar en konflikt påverkas av vilken syn man har på den. Alla konflikter kräver olika metoder för att lösas så därför ska man inte låsa sig vid en metod utan ha kompetens för att välja en lämplig metod vid varje tillfällen (Friberg 2016).

Anton har blivit av med sin ena sko efter mellanmålet. Han letar och letar och Björn som har sett allt går fram till mig och berättar att han har sett att Collin gick med en sko i handen. Jag ber både Anton och Björn prata med Collin och höra om det stämmer. När Anton får syn på Collin blir han mycket arg och börjar springa, med bara en sko på ena foten, efter Collin. Collin ser ut att tycka att detta är jätteroligt. Antons ilska går över till gråt och en pedagog går in och medlar för att lösa konflikten.

Några elever har löst konflikten själva medan andra varit snabba med att hämta pedagog. Jensen (2013) beskriver att vid konflikt mellan elever behöver man som vuxen ta reda på om det finns oförenliga mål eller om det rör sig om missuppfattning.

Alva och Bella sitter på asfalten och ritar med gatukrutor. Conrad kommer förbi, tar en annan krita och börjar rita över det som Alva och Bella ritat. Alva och Bella blir arga och säger till Conrad att sluta upp och att de kommer säga till fröken om han inte slutar. Conrad bryr sig inte om tillsägelsen utan reser sig lugnt och går där ifrån. Alva och Bella springer fram till en pedagog som är ute på skolgården och berättar vad som har hänt.

Det har också förekommit konflikter då andra elever valt att gå emellan för att konflikten ska upphöra.

Fem elever har byggt en koja med hjälp av bord, stolar och filter. De tar in saker i kojans och Andi & Bibbi blir osams om var en back med saker ska stå. Claes väljer att gå emellan.

Andi: Måste du ställa den där så den är mot mig? Jag vill inte, den är mot mig.

Bibbi: Men den ska stå där, där är ingången.

Claes: Sluta bråka!

Andi: Men är det viktigt att den står där, den är mot mig.

Claes: Sluta bråka!

Andi: Nej, nej, nej, NEJ, NEJ!

Claes: SLUTA BRÅKA!

Andi: (Går undan och sätter sig en bit ifrån bakom andra saker i kojans, efter en stund flyttar han på sakerna och går ut).

Den här värderingskonflikten löstes destruktivt. En annan konflikt där också en elev valde att gå emellan med tillsägelse var i en intressekonflikt där annan elev ville ha makt, där blev lösningen konstruktiv.

Ada och Boris sitter och läser i myshörnan. Casper kommer gång på gång och tar en filt över Adas ansikte. Han fortsätter tills Boris säger till.

Ada: MEN SLUTA!

Casper: (Tar filten över hennes ansikte.)

Ada: JAG VILL INTE!

Casper: (Tar filten över hennes ansikte.)

Ada: NEJ, SLUTA!

Boris: Men nu får du sluta!

Casper slutar och Ada och Boris läser vidare

Eleverna som valt att gå emellan med tillsägelse till dem som haft konflikt visar att de är uppmärksamma på gruppnormen och sociala regler precis som Ogden (2013) beskriver om elever med social kompetens. Vi tolkar situationen som att Boris också blir störd i sitt läsande av konflikten och vill få Casper att sluta i syfte att få lugn i läsningen tillsammans med Ada. Därför tror vi att han väljer att gå emellan.

4.4 Intervjuer om upplevelser av konflikter

I samband med konflikterna har eleverna fått svara på några frågor om hur de upplevde konflikten samt hur de kände sig. Detta i syfte att ta reda på hur elever i fritidshemmet upplever konflikter. De som stått runt omkring men inte blandat sig i har nämnt att det varit jobbigt eller att de inte brydde sig och lekte vidare medan de andra bråkade.

För de elever som var inblandade kunde vi förstå utifrån samtalen att målet var att vinna. Om de inte kunde se sig som vinnare valde de att springa bort från konflikten eller ta hjälp av en pedagog. Därför ser vi att elevernas hantering av konflikter är mycket intressant och givande i vår kommande yrkesroll.

”Det kändes jobbigt att de bråkade. Jag ville bara skrika på dem. Det är bättre att de lugnar ner sig på varsitt håll och sedan kommer tillbaka”.

”Det var en rolig lek så jag ville leka den mer. Men vi väntade tills de var klara så vi kunde leka vidare”.

Några har tittat och väntat på att konflikten ska lösas. Vi har sett att det är vid flera tillfällen som andra elever valt att gå emellan och fått konflikten att upphöra. Vi tror att det handlar om att de vill leka vidare och få ett slut på konflikten, inte i syfte att försöka lösa den.

”Jag ville bara att de skulle sluta så vi kunde leka vidare”.

4.4.1 Missförstånd

I intervjuerna kunde vi även utläsa att missförstånd sker i konflikter som vi observerat. Det styrker det vi sett i observationerna att elever upplever att de inte förstod vad som hände i situationen. Vi kunde också se att flertalet av konflikterna byggde på missförstånd, där eleverna inte varit tillräckligt tydliga mot varandra.

”Det kändes inte bra. Jag tycker inte att jag gjorde något fel. Jag svarade bara på frågan om det gick att vara idag. Jag visset inte att Cissi hade frågat Alma innan. Jag blev inblandad i bråket och visste inte varför”.

Det har även funnits konflikter där elever inte ens visste att de var inblandade förrän den andra eleven blivit arg eller reagerat genom att visa sin frustration.

”Jag förstod inte vad som hände”.

”Jag visste inte att Bodil skulle ha hopprevet, jag trodde att jag kunde ta det. Hon satt ju och lekte i sandlådan. Men jag sa förlåt”.

Vid konflikter där de inblandade eleverna valde att springa ifrån situationen som uppstod var känslor som arg och ledsen överrepresenterade.

”Jag sprang iväg för att det kändes som att alla var emot mig. Det kändes inte alls bra att de sa att jag tagit sönder något som jag inte hade”.

”Jag var först orolig för vad mamma skulle säga när jag bara hade en sko. Sedan när jag hörde att Björn sett att Collin hade tagit skon, blev jag arg och skulle springa ifatt och ta tillbaka min sko. Collin var för snabb och jag kom aldrig ifatt och istället blev jag ledsen. Bra att Mange (pedagog) kom och hjälpte till”.

4.4.2 Känslor i konflikten

I våra intervjuer fick eleverna möjlighet att uttrycka sig om sin egen upplevelse. I studien upplevde vi att det fanns mycket känslor inblandade när det uppstod en konflikt. Känslor som eleverna beskriver att de haft under konflikten är att det inte känns bra, man är arg, man är ledsen, kände sig ensam, obehaglig till mods, orolig och att det känns tråkigt. Bartos och Wehr (2002) anser precis som studien visar att många typer av beteenden med syfte att försöka uppnå en lösning eller hantering av situationen är förekommande.

”Jag var arg, jag ville vara själv. Annars blir jag argare och det tar längre tid innan jag blir glad igen. Det brukar vara så”.

”Jag sprang iväg för att det kändes som att alla var mot mig. Det kändes inte alls bra”.

De flesta som varit inblandade i konflikter har förstått varandra när de lugnat sig medan några varit frågande till om de gjort fel fast det varit uppenbart för den andra eleven eller eleverna och de runt omkring konflikten.

”Men jag ville ju vila, då kan väl de andra vänta så kan vi spela när jag vill vara med igen”.

I denna konflikt tolkar vi att eleven är egocentrisk när den kräver av de andra att vänta i spelet för att eleven behöver vila. Vi upplever att elevens sociala kompetens och att tänka på andra behöver utvecklas genom att träna på situationer med socialt samspel.

Studien visade att eleverna upplevde att känslorna som uppkom vid konfliktsituationer inte kändes bra. Det är inte endast situationer där eleverna är med i en konflikt utan även i konflikter där eleverna inte är med, men ändå har en upplevelse av situationen. Känslor som fanns med för elever som var i närheten av konflikten och upplevde den på nära håll, beskrivs med att det inte kändes bra och att det var jobbigt att se en kompis ledsen.

”Det kändes inte så bra när Börje sprang iväg och inte så bra att han blev ledsen så jag sa som det var. Han hade inte bankat på den”.

”Det kändes inte alls bra när båda mina kompisar var ledsna. Jag ville bara hitta en kompis att vara med. När Alma inte visste om det gick frågade jag Berit istället”.

4.5 Resultatdiskussion med metodkritik

För att systematisera och kategorisera resultatet har vi utgått delvis från Hammar Chiriac och Hempels (2013) kategorier i form av sakkonflikt, intressekonflikt, värderingskonflikt, relationskonflikt och känslokonflikt. Dessa kategorier har hjälpt oss att bearbeta materialinsamling från observationer och intervjuer. I vår studie har vi funnit att konflikter passar in i en kategori eller innehåller de flera kategorier i samma konflikt. Konflikterna som uppstod var både konstruktiva och destruktiva och många gånger berodde det på missförstånd. En konflikt behöver inte vara en konflikt för båda. En elev kan vara arg medan den andra inte förstår vad som händer. Vi har fått se många olika konflikter och det har varit intressant att studera hur eleverna väljer att hantera dem. Hur eleverna har reagerat vid en konflikt är väldigt olika. Några har kunnat hävda sin ståndpunkt verbalt medan andra uttrycker känslor genom att skrika, gråta eller springa ifrån. Några håller sig lugna medan andra blir uppjagade.

På Fritidshemmen där vi gjort observationerna är vi kända för eleverna. Om observationerna skulle göras på andra fritidshem där vi inte är kända, upplevde vi att det skulle vara svårt att uppskatta tiden som det skulle ta att samla in materialet. Då vi anser att konflikter inte är något vi kan förbereda och planera för. Vi valde att göra en intervju med berörda i anslutning till konflikten medan känslorna var aktuella och eleverna kunde förklara sina upplevelser. Det har hjälpt oss i vår studie att förstå elevernas perspektiv utifrån det vi observerat och på så sätt fått ännu mer information.

I Lgr11 beskrivs att personalen ska stödja eleverna så att de kan ta ansvar för sina handlingar, vara bra kompisar, visa hänsyn, respektera andra och löser konflikter verbalt. Samtliga konflikter som vi studerat har lösts utan våld och handgripligheter. Orsaken till detta tror vi beror på det värdegrundsarbete som pågår hela tiden på fritidshemmen. Det kan också bero på att pedagoger arbetar nära eleverna och är lyhörda för deras agerande och kan hjälpa och stötta dem i konflikthantering. Friberg (2016) beskriver att konflikter är en normal del av mänsklig samvaro och den har betydelse för utveckling, förändring och lärande både i samhället och privat. Vi anser att konflikter inte går att undvika, de uppkommer vid olika tillfällen genom hela livet med både släkt, familj, vänner, elever,

lärare, kollegor och så vidare. Vi människor kommer både vara med i konflikter eller se dem i vår närhet. Det är hur man hanterar dem och känslorna som uppkommer efter konflikten som är det viktiga.

5. Diskussion

I fritidshemmets verksamhet är det många sociala relationer som ska samverka. Utifrån vår utgångspunkt av vårt teoretiska perspektiv hämtat från Millers (2009) fem olika strategier för att möta en konfliktsituation (se 2.5) samt Hammar Chiriac och Hempels (2013) olika konflikters karaktärer (se 2.2.1) har syftet för studien visat att elevernas beteende i en konfliktsituation har stora variationer. Vissa elever klarade av att lösa en konflikt själva medan andra behövde ta hjälp av en vuxen. Några elever väljer att fly från situationen genom att springa ifrån den. Det kan bero på att eleven känner att hon eller han inte har kontroll och är rädd att resultatet av konflikten inte blir till fördel för eleven. Ett annat resultat av studien är i de situationer där eleven väljer att hämta en pedagog för att ta hjälp i konflikthanteringen. Att de hämtar hjälp kan ses som att eleven är mer inriktad på att hantera och lösa situationen än den som sprang från situationen.

Resultatet av studien kan likställas med resultatet av Szklarskis (1996, s.2) avhandling om ”att utforska och beskriva hur barn erfar och upplever konflikter”, där slutsatsen är att elever handlar olika beroende av situationen som uppstår. Vårt resultat visar även att eleverna inte mår bra i en konfliktsituation. Intervjuerna och observationerna visade att eleverna upplevde situationen som jobbig, inte rolig eller att de ville leka vidare. Elevers upplevelse som resultatet visade tolkar vi som ett uttryck för att eleven känner sig misslyckad och uppgiven då den hamnar i konflikt. Känslan de har kan tolkas som att de gjort något fel och dumt. En frustration kan vi också se där eleven hävdar att den har rätt, vill gå *sin väg* och gå segrande ur striden. Eleverna har svårare att se sin egen del i konflikten. Där kan en vuxen hjälpa eleverna att se var det gick fel och varför samt hjälpa till att förstå varandras känslor och viljor för att reda ut konflikten på bästa sätt.

Andra elever har också valt att gå emellan och det är då mer uppmaningar att sluta bråka som vi tolkat, inte i syfte att hjälpa eleverna att försöka förstå varandra, hantera och reda ut konflikten. Eleverna har lyssnat på de andra eleverna när de höjt rösten men konflikten har egentligen bara stannat, inte retts ut. Elevernas syfte med att gå emellan har varit för egen och gruppens vinning, att leken ska fortsätta. Vi tänker om det kan vara så att vuxna också ibland är snabba med uppmaningar om att sluta bråka för att det ska vara lugnt och alla ska vara vänner. Är det detta beteende eleverna tar efter? I så fall är det bra med fritidshem där pedagogerna är väl medvetna om lärandet i konflikter och kan hjälpa eleverna vid behov på bästa sätt i konflikthanteringen. Så att de sedan i framtiden själva

kan reda ut konflikter de är involverade i på ett konstruktivt sätt. Det är som Hareide (2006) påstår att när människor utbildas i konflikthantering får de en bättre förståelse för vad som sker. Det medför större kunskap och möjligheter till att kunna hantera och lösa konflikter själva. Detta stämmer väl överens med Utas Carlssons (1999) avhandling där forskaren menar att vid åldern 10-12 år, ökar förmågan att tänka logiskt och abstrakt. När det uppstår konflikter i skolan så ger det möjligheter att träna på hanteringen. I vår forskning har vi valt att observera och intervjua elever i åldern 6-12 år. Vi har sett att när en konflikt uppstår är det inte alltid självklart för alla att det är en konflikt de är med i. En konflikt för en elev behöver inte vara en konflikt för en annan elev. Kan det vara så att åldern spelar in här? Vid dessa tillfällen så krävs det att vi som pedagoger hjälper till så att eleverna förstår varför den andra blir arg eller ledsen.

Även de som stått runt omkring och inte varit med i konflikten, utan bara haft den i sin närhet, har också upplevt konflikten som tråkig och jobbig. Motivet till detta är att de har velat leka vidare. Nu har de valt att vänta på kompisarna eller leka lite avsidet medan konflikten pågått och retts ut så att de alla kan fortsätta leken tillsammans.

Hur vi beter oss med andra människor handlar om vad vi har för självkänsla precis som Utas Carlsson & Rosenberg Kimblad (2011) beskriver som ett grundläggande behov. Att få känna att man duger som man är, styr mycket av vårt beteende. Vi anser att om en elev inte tycker att den duger har eleven heller ingen trygghet i sig själv. Det gör att eleven har svårare för att lösa konflikter och meningsskiljaktigheter med andra elever på ett konstruktivt sätt. Vi tänker att om eleven har grundkänslan om att han eller hon duger precis som den är, en positiv självuppfattning, har eleven också lättare för att skilja på sak och person och då kan distansera sig från konflikter de är med i. De är inte misslyckade för att de är i en konflikt och måste vinna den till varje pris för att bli lyckad. Det är som Jensen (2013) beskriver att om en konflikt ses som en tillfällig händelse utanför sig själv, har man lättare att ta sig vidare på egen hand medan en negativ person behöver mer hjälp då den ser orsaken till konflikten i sig själv. Den bästa lösningen som vi ser är om alla inblandade känner sig som vinnare i demokratisk anda.

Johansson (2011) beskriver Deweys syn på att lärandet är beroende av samspelet mellan människor. Johansson menar att i fritidshemspedagogiken framhålls öppenhet och dialog med omvärlden samt sociala mönster och nätverk som man hittar där. Att anpassa individen till det sociala livets former blir en del av utbildningen. Vilken kunskap som

utvecklas beror på den sociala miljön barnet lever i. Det är viktigt att låta det enskilda barnet få utrymme till att växa och utvecklas. Skolans arbete ska inriktas på praktiska problem som eleverna kan möta i samhället.

I enighet med Lgr11 och skolans arbete för alla människors lika värde samt Freinets grundtankar om samarbete och respekt upplever vi kan vara till hjälp för elever i konflikthanteringen. När eleverna går in i konflikt har studien inte visat på en förmåga att tänka på att en är viktigare än någon annan och på så sätt vinna konflikten.

På fritidshemmen genomsyras verksamheten av värdegrundsarbetet. Enligt Dewey (1999) är det sociala livet utvecklande och vi kan se att det finns stora möjligheter att träna detta på fritidshemmen. Vi möter många människor med olikheter och viljor som vi jämför med och utgår från hur vi själva är, vad vi gör, vad vi tänker och tycker genom hela livet. Jensen (2013) beskriver att forskningen visar att om eleverna får träning i social kompetens ger det bättre möjligheter att hantera konflikter i skolan.

5.1 Sammanfattande diskussion

Ordet konflikt väcker en hel del tankar och känslor, men som Friberg (2016) beskriver är konflikter en normal del av mänsklig samvaro. Hur konflikten hanterats påverkas av vad man har för syn på den. Konflikter är oftast kopplade till starka känslor dels för dem som är del av konflikten men även för dem som är i konfliktens närhet.

I och med att vi läser till Grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem har vi under studiernas gång blivit mer och mer uppmärksamma på hur konflikterna påverkar eleverna. Vi har båda flera års erfarenhet av arbete på fritidshem som fritidsledare. Under dessa år har vi sett många olika slags konflikter mellan elever och har under studiens gång fått en annan syn på konflikter som vi inte hade tidigare. Tidigare upplevde vi att konflikter kunde vara energikrävande, tråkigt, jobbigt och obehagligt. För eleverna kunde konflikten bli en besvikelse och frustration när de var osams och att vi som pedagoger kanske var för snabba att stoppa konflikten, med syfte att hjälpa eleverna och att stämningen skulle bli god. I Lgr11 beskrivs hur konflikter kan utvecklas beror på hur eleverna har lärt sig att hantera dessa (Skolverket 2016). Fritidshemmet är en social arena där elever får träffa många andra elever från olika årskurser med olika åldrar, viljor och personligheter. Det är många relationer som ska prövas och samspela under fritidstiden i aktiviteter, både styrda och fria. Konfliktsituationer skapar tillfällen att träna sig i att hantera dessa på ett konstruktivt sätt.

5.2 Vidare forskning

Den här studien riktar sig till pedagoger i fritidshem, lärare, skolpersonal samt lärarstudenter. Studien bidrar till förståelse för elevers hantering, agerande och reagerande i konfliktsituationer samt upplevelser av konflikter. För vidare forskning tror vi att det hade varit intressant att titta på om konflikter som blir lösta verkligen blir lösta på ett konstruktivt sätt. Blir båda parter nöjda med beslutet eller lösningen av konflikten, kan det vara så att den psykiskt starkaste, bästa kommunikationsförmågan eller den med högst social kompetens blir *vinnaren*? Klarar verkligen eleverna själva att lösa en konflikt konstruktivt utan att någon känner sig som en *förlorare*? Kan en destruktiv konflikt innebära att eleverna kan lära sig hur de *inte* ska agera i en annan konflikt?

Vår förhoppning är att studien kan bidra till fortsatt forskning i ämnet samt att lärare i fritidshemmet och skolan kan ta del av vårt resultat samt få en ökad förståelse för hur elever i fritidshemmet hanterar och upplever konflikter de är en del av.

Referenser

- Bartos, O, J & Wehr, P (2002), *Using conflict theory*. Cambridge, United Kingdom. <http://www.cambridge.org>
- Bjørndal, Cato R, P (2005), *Det värderande ögat – observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber
- Denscombe, M (2000), *Forskningshandboken- för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Lund: Studentlitteratur
- Deutsch, M (1973), *The resolution of conflict*, New Haven and London: Yale University Press
- Dewey, J (1999), *Demokrati och utbildning*, Göteborg: Daidalos AB
- Dunn, J & Slomkowski, C (1992), Conflict and the development of social understanding. I C. U. Shantz & W.W. Hartup (Eds.), *Conflict in child and adolescent development*. Cambridge: Cambridge University Press
- Freinet, C (1976), *För folkets skola, en praktisk vägledning för den allmänna skolans materiella, tekniska och pedagogiska organisation*, Stockholm: Wahlström & Widstrand
- Friberg, B (2016), Grundläggande konfliktkunskap. I Hakvoort, Ilse & Friberg, Birgitta (red.) *Konflikthantering i professionellt lärarskap*, Malmö: Gleerups
- Hakvoort, I & Friberg, B (red.) (2016), *Konflikthantering i professionellt lärarskap*, Malmö: Gleerups
- Hammar, Chiriach, E & Hempel, A (red.) (2013), *Handbok för grupparbete – att skapa fungerande grupparbeten i undervisning*, Lund: Studentlitteratur
- Hareide, D (2006), *Konfliktmedling*, Lund: Studentlitteratur
- Hartman, S, Lundgren, U, P & Hartman, R (2008), *John Dewey- Individ, skola och samhälle*, Stockholm: Natur och kultur
- Håkansson, J (2016), *Systematiskt kvalitetsarbete i förskolan, skolan och fritidshem*, Lund: Studentlitteratur
- Jensen, M (2013), Barn konflikter och konfliktthantering. I Fjällhed, Anders & Jensen, Mikael (red.) *Barns livsvillkor i mötet med skola och fritidshem*. Lund: Studentlitteratur, ss.173-192.
- Johansson, I (2011), *Fritidshemspedagogik, ide, ideal, realitet*, Stockholm: Liber AB
- Lennéer, Axelsson, B & Thylefors, I (2013), *Konflikter: Uppkomst dynamik och hantering*, Stockholm: Natur och kultur
- Maltèn, A (1998), *Kommunikation och konfliktthantering- en introduktion*, Lund: Studentlitteratur
- Marklund, L (2007), *Skolmedling i teori och praktik*, Uppsala Universitet. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-7966> (Hämtad 2017-04-08)
- Miller, K (2011), *Organizational Communication- Approaches and processes*, Texas: A&M University
- Ogden, T (2013), *Social kompetens och problembeteenden i skolan*, Stockholm: Liber

- Patel, R & Davidsson, B (2013), *Forskningsmetodikens grunder- Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, Fjärde upplagan. Lund: Studentlitteratur
- Pihlgren, S, A (2010), *Sokratiska samtal i undervisningen*, Lund: Studentlitteratur
- Shantz, C, U & Hartup, W, W (1992), *Conflict in child and adolescent development*, Cambridge: Cambridge University Press
- Stensmo, C (2007), *Pedagogisk filosofi*, Lund: Studentlitteratur
- Skolverket (2016), *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*, Lgr 11. Stockholm
- Svedberg, L (2016), *Gruppsykologi, om grupper, organisationer och ledarskap*, Lund: Studentlitteratur
- Svenska akademien (2006), *Svenska akademiens ordlista över svenska språket*, Stockholm
- Szklarski, A (1996), *Barn och konflikter: En studie av hur konflikter gestaltar sig i svenska och polska barns medvetande*, Department of Education and Psychology. Linköpings University.
<http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A778001&dswid=-6473>
 (Hämtad 2017-11-29)
- Thornberg, R (2013), *Det sociala livet i skolan*, Stockholm: Liber
- Utas, Carlsson, K (1999), *Violence prevention and conflict resolution: A Study of Peace Education in Grades 4–6*, Malmö School of Education.
<http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/7971/peaceed.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
 (Hämtad 2017-11-29)
- Utas, Carlsson, K & Rosenberg, Kimblad, A (2011), *Hantera konflikter och förebygga våld. Förhållningssätt och färdigheter. Teori och praktik i skola och fritidshem*. Halmstad: KSA (konfliktlösning i skola och arbete)
- Vetenskapsrådet (2002), *Forskningsetiska principer- inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Stockholm: Vetenskapsrådet.
www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf (Hämtad 2017-04-08)

Bilaga 1

Informationsbrev med samtycke

Hej!

Vi heter Emma Burwall och Cecilia Sunesson och studerar till Grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem på Högskolan Kristianstad. Just nu läser vi vår sjätte och sista termin och det är nu dags för oss att skriva vårt examensarbete. Vårt valda ämne är *Konflikt för mig men inte för dig*.

Studien syftar till att undersöka hur elever hanterar en konflikt med andra elever i fritidshemmet. Vi vill även undersöka hur elever upplever konflikter.

Undersökningen kommer utföras genom att vi gör observationer på de fritidshem där vi också arbetar och ert barn är barnomsorgsplacerad. Observationer sker när barn hamnar i konflikt med ett annat barn. Vi kommer att uppmärksamma hur barnen väljer att försöka lösa konflikten. I samband med konflikten får eleverna möjlighet att beskriva hur de upplevde situationen.

Vid observationerna och intervjuerna kommer vi att ta hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer. Detta innebär att allt deltagandet är frivilligt. Ert barn har alltid rätt att inte delta och om ni under observationsperioden (Hösten 2017) väljer att inte längre låta ert barn delta ber vi er meddela oss om detta. Vi behöver ett samtycke från vårdnadshavare om att ni godkänner ert barns eventuella deltagande. Det material vi samlar in genom observationer och intervjuer kommer att behandlas konfidentiellt och resultatet kommer enbart att användas i forskningsändamål.

Vi bifogar här ett formulär där vårdnadshavare kan ge sitt medgivande eller ej. Formuläret lämnas snarast tillbaka till oss på respektive fritidshem.

Har ni några funderingar kan ni kontakta oss på följande mailadresser:

emma.burwallxxxx@xxxx.xxx.xx

cecilia.sunessonxxxx@xxxx.xxx.xx

Handledare: Sara Lenninger, sara.lenninger@xxx.xx

Med vänliga hälsningar,

Emma och Cecilia

JA, jag/vi tillåter att mitt/vårt barn deltar i studien.

NEJ, jag/vi tillåter INTE att mitt/vårt barn deltar i studien.

Barnets namn _____

Målsmans underskrift _____